

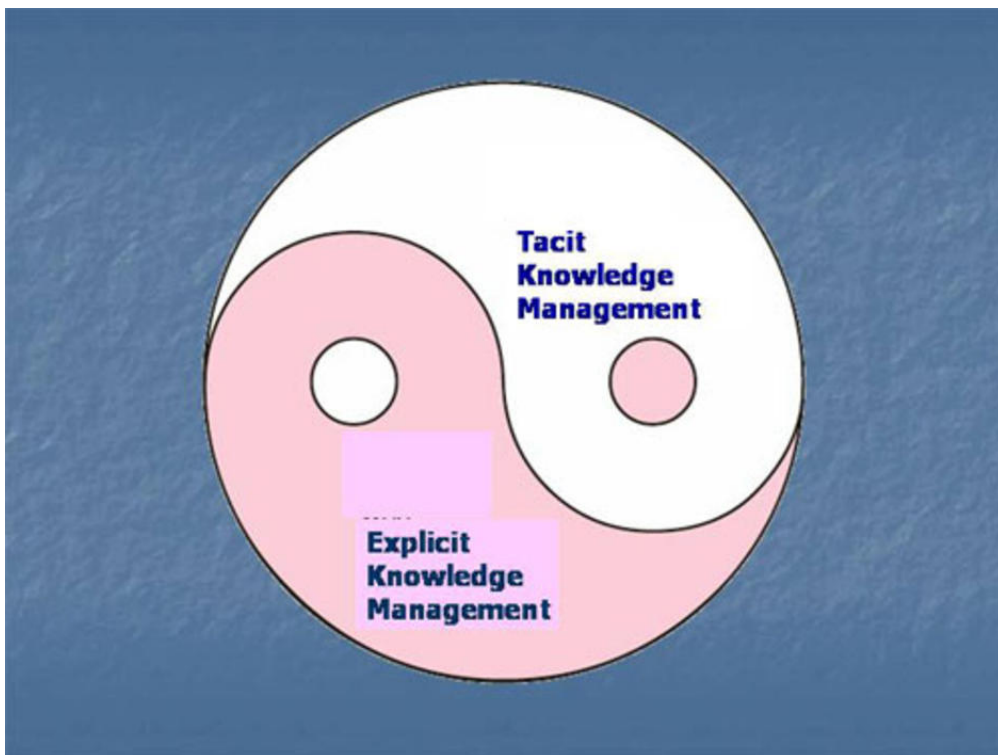
ฟ้า-ดิน หยิน-หยาง จากธรรมชาติสู่การจัดการความรู้..

นำเสนอเมื่อ : 21 พ.ค. 2552

หยิน-หยาง: จากธรรมชาติสู่การจัดการความรู้

หลักการของ Yin-หยาง นี้ เกิดมาจากคนจีนโบราณเฝ้าสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติ และพบรูปแบบที่รวมกันอยู่อย่างหนึ่งว่า อันปรากฏการณ์และสรรพสิ่งทั้งมวลนั้นขับเคลื่อนด้วยพลัง 2 ขั้วที่ตรงกันข้ามกัน

เคยอ่านบันทึกของ ดร. ประพนธ์ ผาสุขยัต

(<http://gotoknow.org/blog/beyondkm/37255>) ที่เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) กับ ความรู้ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge) เหมือน หยิน-หยาง แห่งลัทธิเต๋า ที่แทนด้วยสัญลักษณ์ เป็นรูปกลม ๑ แบ่งเป็นสองส่วนด้วยเส้นโค้งคล้ายตัว S ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจมากนัก
จนต่อมาพบขอเขียนของ ดร. บัญชา ธนบุญสมบัติ (<http://gotoknow.org/blog/science>)

ในสารสวัสดิ์ ฉบับวันที่ 31 มีนาคม 2550 จึงได้ทราบรายละเอียดของยีน-หยางมากขึ้น จึงขอนำมาเล่าต่อไปนี้

ทฤษฎียีน-หยาง ที่คนไทยนิยมออกเสียงว่า หยิน-หยาง นั้นที่จริงไม่ได้เริ่มต้นมาจากลัทธิเต๋า คนจำนวนมากเข้าใจผิดว่ายีน-หยางมาจากลัทธิเต๋า เพราะในหนังสือจะเห็นนักพรตเต๋ามีสัญลักษณ์ ยิน-หยาง ติดอยู่ด้วยเสมอ แต่เมื่อสืบคนประวัติดูว่า ทฤษฎี ยีน-หยางเป็นอย่างไร ? มาจากไหน ? จึงทราบว่าหลักการของยีน-หยางนี้ เกิดมาจากคนจีนโบราณเผ่าสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติ และพบรูปแบบรวมกันอย่างหนึ่งว่า อันปรากฏการณ์และสรรพสิ่งทั้งมวลนั้นขับเคลื่อนด้วยพลัง 2 ขั้วที่ตรงกันข้ามกัน เช่น มีสว่างก็มีมืด มีชายก็มีหญิง มีขาวก็มีดำ มีดวงอาทิตย์ก็มีพระจันทร์ ฯลฯ

เมื่อลองนึกถึงภูเขาซึ่งต้องแสงแดด ด้านหนึ่งสว่าง เรียกว่า หยาง ส่วนอีกด้านหนึ่งที่มีเงามืด รมเย็น เรียกว่า ยิน ถ้าคิดตามแนวนี้ ก็จะบอกว่า อันร่างกายของคนเรานั้น แขนหลัง เป็น หยาง ส่วนด้านท้อง (ด้านหน้า) เป็น ยิน เพราะคนทำไรทำหนานั้น ต้อง “เอาหลังสูฟ้า เอาหน้าสูดิน” หลังโดนแดดสว่าง จึงเป็น หยาง ส่วนด้านหน้าหรือด้านท้องไม่โดนแดด จึงเป็น ยิน สำหรับเรื่องเพศสภาพนั้น ชาย เป็น หยาง และ หญิง เป็น ยิน....ส่วน “เสือใบ” นี้คนจีนเรียกว่า ยินหยางเหยิน (คำว่า เหยิน แปลว่า คน)

ยีน-หยาง มีสัญลักษณ์ 2 แบบ แบบแรกแทนด้วยเส้น เส้นเต็มคือ หยาง เส้นขาด คือ ยิน เดากันว่า สัญลักษณ์นี้มาจากการเสี่ยงทายด้วยหญ้าชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ชื่อ กลาวคือ เส้นเต็มแทนหญ้าที่มีลำต้นสมบูรณ์ เส้นขาดแทนหญ้าที่ขาดท่อน

สัญลักษณ์ยีน-หยางแบบที่สอง เป็นแบบที่คุ้นตากว่า เป็นรูปวงกลม แบ่งเป็นสองส่วนด้วยเส้นโค้งคล้ายตัว S เป็นสีดำกับสีขาว ความโค้งของเส้นแบ่งบ่งถึงการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง โดยบริเวณสีขาว (สว่าง) แทนหยาง บริเวณสีดำ (มืด) แทนยิน ทั้งยินและหยางแมจะตรงกันข้าม แต่ก็เติมเต็มซึ่งกันและกัน ขาดกันไม่ได้ โดยในสภาวะสมดุล หากยินเพิ่ม หยางก็ลด และ กลับกัน หากยินลดหยางก็เพิ่ม

ทางการแพทย์จีนถือว่า สภาวะสมดุลของยีน-หยาง ทำให้ร่างกายเป็นปกติ แต่หากไม่สมดุล ก็จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ

ยังมีเรื่องราวละเอียดอีกมาก ท่านที่สนใจสามารถไปอ่านได้โดยตรงจากงานเขียนของ ดร. บัญชา และท่านยังแนะนำเว็บไซต์ไว้สำหรับผู้สนใจอ่านเพิ่มเติม(เป็นภาษาอังกฤษ) อีกที่ <http://www.shen-nong.com/eng/principles/whatyinyang.html>

หมวดหมู่: การบริหารจัดการ การจัดการความรู้

คำสำคัญ: ยีน-หยาง สรรพสิ่ง ธรรมชาติ การจัดการความรู้

หยินและหยาง: พลังแห่งชีวิตและจักรวาล

ลัทธิเต๋า (Daoism) เป็นลัทธิและศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตร่วมกับธรรมชาติ โดยคำว่า เต๋า แปลว่า "หนทาง" ไม่สามารถที่จะรู้จากอักษรและชื่อ ถ่ายทอดไม่ได้

เล่าจื๊อเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่ได้เขียนข้อความสื่อถึงเต๋าในชื่อหนังสือว่า เต๋าเต็กเก็ง (Tao Te Ching) (๐๐๐)

หยินหยาง ยังมีชื่อเรียกอีกว่า คติทวินิยม, พุท, อ้าว หมายถึง ธรรมชาติที่เป็นของคู่ตรงกันข้าม ,สิ่งที่ เป็นของคู่ ของคู่อันพึ่งทำลาย ของคู่อันทำให้สมดุล

ธรรมชาติประกอบด้วยของคู่

1. หยาง คือพลังบวกมีลักษณะสีแดง เป็นพลังเพศชาย พบในทุกสิ่งทุกอย่างที่ให้ความอบอุ่น สว่างไสว มั่นคง สดใส เช่น ดวงอาทิตย์ ไฟ ฯลฯ
2. หยิน คือพลังลบ มีลักษณะสีดำ เป็นพลังเพศหญิง พบในทุกสิ่งทุกอย่างที่ให้ความหนาวเย็น ความมืด อ่อนนุ่ม ชื้นแฉะ ลึกกลับ และเปลี่ยนแปลง เช่น เงามืด น้ำ ฯลฯ

เอกภพเกิดขึ้นโดยมีหยินและหยาง จากการปะทะกันของสองสิ่งนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างก็อุบัติขึ้นมา ทุกสิ่งทุกอย่างมีพลังทั้งสองนี้ทั้งนั้น บางครั้งหยินอาจมีพลังแข็งแรง แต่บางครั้ง หยาง ก็มีพลังมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น ท่อนไม้ ตามปกติเป็นหยิน แต่เมื่อโยนเขาไปในกองไฟ ก็เปลี่ยนรูปเป็นหยางไป ในชีวิตหยินและหยางก่อให้เกิดความล้มเหลวและความสำเร็จเป็นต้น เช่นเดียวกัน หยางและหยินไม่ใช่เป็นตัวแทนของความดีและความชั่ว แต่ทั้งสองนี้มีความจำเป็นต่อกฎเกณฑ์และระเบียบของเอกภพ ทั้งสองนี้ไม่ใช่อยู่ในภาวะปะทะกันตลอดเวลา แต่ยามใดมีความสมดุลกัน ทั้งสองอย่างนี้ก็เป็นสิ่งดีด้วยกัน

ความคิดในเรื่องแบบแผนแห่งการหมุนวนของเต๋า ได้ถูกกำหนดเป็นโครงสร้างที่แน่นอนโดยการเสนอว่ามีชั่วตรงกันข้ามสองอันคือ หยิน กับ หยาง เป็นชั่วซึ่งกำหนดขอบเขตของวงเวียนแห่งการเปลี่ยนแปลง

เมื่อหยางถึงจุดสูงสุดก็ต้องถอยให้กับหยิน

เมื่อหยินถึงจุดสูงสุดก็ต้องถอยให้กับหยาง

ในทัศนะแบบจีน

สิ่งปรากฏแสดงทั้งมวลของเต๋ามาจากการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของแรงแห่งชั่วทั้งสอง ความคิดนี้เป็นความคิดที่เก่ามาก และชนหลายรุ่นได้ถือเอาสัญลักษณ์แห่งหยิน หยางจนกระทั่งมันกลายเป็นความคิดพื้นฐานของจีน ความหมายเดิมของคำว่าหยินและหยาง คือส่วนที่เป็นเงาและส่วนที่ต้องแสงแดดของภูเขา ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของความคิดทั้งสองได้เป็นอย่างดี สิ่งทีปรากฏเดี่ยวมืดเดี่ยวสว่างเรียกว่า เต๋า

นับแต่ยุคแรกสุด

ชั่วทั้งสองของธรรมชาติไม่เพียงแต่แทนความสว่างและความมืดเท่านั้น
แต่ยังแทนด้วยความเป็นชายและความเป็นหญิง แข็งและอ่อน ขางบนและข้างล่าง
หยิ่งส่วนที่เป็นความเข้มแข็ง ความเป็นชาย พลังสร้างสรรค์นั้นคือฟ้า
ในขณะที่หยินส่วนที่เป็นความมืด ความอ่อนโยน
ความเป็นหญิงและความเป็นแม่นั้นคือดิน
ฟ้าอยู่เบื้องบนและเต็มไปด้วยความเคลื่อนไหว ดิน ในทัศนะเดิม
อยู่เบื้องล่างและสงบนิ่ง
ดังนั้นยังแทนความเคลื่อนไหวและหยินแทนการสงบนิ่งในเรื่องของความคิดหยิน
คือจิตใจที่ซับซ้อนแบบหญิงเป็นไปในทางญาณปัญญา
หยิ่งคือจิตใจที่ชัดเจนมีเหตุมีผลอย่างชาย
หยินคือความเงียบนิ่งอย่างสงบของปราชญ์
หยิ่งคือการกระทำที่สร้างสรรค์อย่างมีพลังของจักรพรรดิ

ลักษณะการเคลื่อนไหวของหยินและหยิ่ง

ถูกแสดงด้วยสัญลักษณ์ของจีนโบราณที่เรียกว่า ไ้ จิ ฑู หรือ

“แผนผังแสดงสัจธรรมสูงสุด”

แผนผังนี้แสดงสมมาตรระหว่างส่วนที่มีมืดคือหยินกับส่วนที่สว่างคือหยิ่ง
ทวามีใช้สมมาตรที่อยู่หนึ่ง แต่เป็นสมมาตรแห่งการหมุนวนอันเปี่ยมไปด้วยพลัง

เมื่อหยิ่งหมุนกลับสู่จุดเริ่มต้น หยินก็เป็นใหญ่ แล้วก็หมุนไปสู่หยิ่งอีก

จุดสองจุดในแผนผังแทนความคิดที่ว่า

เมื่อใดที่แรงหนึ่งแรงใดถึงจุดสูงสุดในตัวมันขณะนั้นก็มีพีชพันธ์ของสิ่งตรงข้ามอยู่ด้วยแล้ว

คู่ของหยินและหยิ่งเป็นเสมือนอุปรากรที่เปิดเผยซ้ำแล้วซ้ำเล่า

แทรกซึมอยู่ในวัฒนธรรมของจีน

และเป็นสิ่งกำหนดลักษณะทั้งมวลของวิถีตามแบบจีน จางจื๊อกล่าวว่า

“ชีวิตคือการผสมผสานอย่างกลมกลืนของหยินและหยิ่ง”

เนื่องจากเป็นประเทศเกษตรกรรมชาวจีนจึงคุ้นเคยกับการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ และการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล .
การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและปรากฏการณ์แห่งการเจริญเติบโตและการเสื่อมสลายของธรรมชาติฝ่ายอินทรียัตถุจึงถือได้ว่าเป็นการแสดงที่ชัดเจนของการขับเคลื่อนระหว่างหยินกับหยาง
ระหว่างฤดูหนาวที่มีดและเยือกเย็นกับฤดูร้อนที่สว่างและร้อนแรง
การขับเคลื่อนในฤดูกาลของชีวิตทั้งสอง
สะท้อนออกมาในอาหารที่รับประทานซึ่งจะมีทั้งหยินและหยางในทัศนะของชาวจีน
แล้ว อาหารที่มีคุณค่าต้องประกอบด้วยหยินและหยางในสัดส่วนที่สมดุลกัน

การปะทะกันของหยินและหยาง

การแพทย์แผนโบราณของจีนก็เช่นกัน
ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสมดุลระหว่างหยินและหยางในร่างกายของมนุษย์
ความเจ็บไข้ได้ ๆ เกิดจากสมดุลนี้เสียไป ร่างกายถูกแบ่งเป็นส่วนหยินและหยาง
กล้ามเนื้อ ๆ วาภายในร่างกายคือหยาง ผิวหนังร่างกายคือหยิน ด้านหลังคือหยิน
ด้านหน้าคือหยิน อวัยวะต่าง ๆ ก็มีทั้งที่เป็นหยินและหยาง
ความสมดุลระหว่างส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ถูกหล่อเลี้ยงอยู่ด้วยการไหลของ จี๋
หรือพลังงานแห่งชีวิต

ในทัศนะของชาวจีน มีน้อยเกินไป ดีกว่า มีมากเกินไป ไม่ได้ทำ ดีกว่า
ทำมากเกินไป
เพราะแม้ว่าถึงเราจะไม่ก้าวหน้าไปไกลแต่ก็แน่ใจได้ว่าเราจะไปถูกทาง
เปรียบกับชายผู้ปรารถนาจะไปให้ไกลสุดทางตะวันออก
ท้ายที่สุดจะกลับไปทางตะวันตก หรือผู้ปรารถนาจะสะสมเงินมาก ๆ
เพื่อให้ตนเองร่ำรวย ท้ายที่สุดจะต้องกลับมาเป็นคนจน
การที่สังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่กำลังพยายามอย่างต่อเนื่องในการเพิ่ม
“มาตรฐานการครองชีพ” จึงทำให้คุณภาพของชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ลดลง
นับเป็นภาพที่แสดงปัญญาของจีนโบราณดังกล่าวได้เป็นอย่างดี